

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i:	Pwyllgor Archwilio
Dyddiad y Cyfarfod:	9 Mawrth 2023
Teitl:	Strategaeth a Chynllun Archwilio Mewnol 2023/24
Pwrpas yr adroddiad:	Cyflwyno'r Cynllun Archwilio Mewnol arfaethedig sy'n nodi'r meysydd gwaith i'w hadolygu yn ystod 2023/24

Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, ynghyd â'r Nodyn Cymhwyso Llywodraeth Leol a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA), yn mynnu y dylai Cynghorau gael Siarter Archwilio Mewnol ynghyd â Strategaeth a Chynllun Archwilio Blynyddol.

Caiff y cynllun ei baratoi mewn modd a fydd yn sicrhau bod sylw digonol yn cael ei roi i gefnogi'r farn flynyddol am effeithiolrwydd y systemau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol ar draws y Cyngor.

Mae'r Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol arfaethedig yn cefnogi'r Siarter Archwilio Mewnol drwy grynhoi'r meysydd gwaith y bydd yr Adran Archwilio Mewnol yn canolbwyntio arnynt yn ystod 2023/24 gan roi ystyriaeth i'r sefyllfa bresenol oherwydd y pandemig.

Argymhelliad:	CYMERADWYO'R Adroddiad
Rhesymau dros y penderfyniad:	Bod y Pwyllgor Archwilio'n fodlon y bydd yr Adain Archwilio Mewnol yn gwneud gwaith digonol a phriodol er mwyn darparu sicrwydd realistig ddiwedd y flwyddyn, gan ychwanegu gwerth, a chynorthwyo'r Cyngor i gyflawni ei amcanion.
Atodiadau:	Strategaeth a Chynllun Cyfamser Archwilio Mewnol 2023/24
Pennaeth y Gwasanaeth:	Elin Prysor, Swyddog Arweiniol Corfforaethol Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro
Swyddog Adrodd:	Alex Jenkins Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol
Dyddiad:	9 Mawrth 2023

**GWASANAETHAU
CYFREITHIOL A
LLYWODRAETHU**

**LEGAL AND GOVERNANCE
SERVICES**

**STRATEGAETH A RHAGLEN FLYNYDDOL ARCHWILIO
MEWNOL 2023/24
INTERNAL AUDIT STRATEGY AND ANNUAL PLAN
2023/24**

Adroddiad a baratowyd gan: Alex Jenkins,
Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol

Dyddiad Cyhoeddi: 8 Chwefror 2023

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
9 Mawrth 2023

STRATEGAETH A RHAGLEN FLYNYDDOL ARCHWILIO MEWNOL

2023/24

CYFLWYNIAD

- 1.1 Fel sydd yn ofynnol dan Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, caiff y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ei ddarparu a'i ddatblygu yn unol â'r Siarter Archwilio Mewnol. Mae'r Siarter yn diffinio rôl, cwrpas, annibyniaeth, awdurdod a chyfrifoldeb y Gwasanaeth Archwilio Mewnol. Mae'r Strategaeth Archwilio Mewnol yn nodi sut y cyflenwir y gwasanaeth Archwilio Mewnol a'r gwaith a flaenoriaethir, ac fe'i cefnogir gan Raglen Archwilio Flynyddol.
- 1.2 Cenhadaeth Archwilio Mewnol yw gwella a gwarchod gwerth sefydliadol drwy roi sicrwydd, cyngor a mewnwelediad gwrthrychol seiliedig ar risg. Caiff ei ddiffinio yn weithgarwch ymgynghori sy'n rhoi sicrwydd gwrthrychol, annibynnol a luniwyd i ychwanegu gwerth a gwella gweithredu sefydliad. Mae'n helpu sefydliad i wireddu ei amcanion drwy roi ymagwedd ddisgybledig a systematig ar waith i werthuso a gwella effeithiolrwydd y prosesau rheoli risgiau, rheolaeth a llywodraethu.
- 1.3 Yn unol â'r gofynion hyn, rydym yn cyflawni ein gwaith archwilio mewnol gyda golwg ar gynorthwyo'r Cyngor i wireddu ei amcanion, ei nodau a'i flaenoriaethau a nodir yn Strategaeth y Cyngor drwy:
 - Adolygu prosesau llywodraethu'r Cyngor.
 - Gwerthuso effeithiolrwydd rheolaeth fewnol, rheoli risgiau a threfniadau llywodraethu'r Cyngor drwy roi sicrwydd annibynnol i reolwyr a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (PLIA).
 - Gwerthuso rheoli risgiau a heriau allweddol i'r Cyngor drwy roi sicrwydd i reolwyr a'r PLIA eu bod yn cael eu rheoli'n briodol
 - Cynorthwyo wrth ddatblygu amgylchedd rheolaeth fewnol effeithiol.
 - Darparu cyngor, ymgynghoriaeth a mewnwelediad mewn perthynas â gweithrediadau'r Cyngor a rhoi gwerth corfforaethol ychwanegol.
- 1.4 Cyfeirir at gynlluniau, polisïau, strategaethau ac amryw gofnodion, adroddiadau a gohebiaeth eraill y Cyngor wrth gyhoeddi'r rhaglen er sicrhau bod gweithgarwch Archwilio Mewnol yn gyson â nodau ac amcanion corfforaethol cyfredol y Cyngor.
- 1.5 Mae'r ddogfen hon yn crynhoi'r gwaith a wnaed i ddatblygu'r Strategaeth a'r Rhaglen Archwilio Mewnol ar gyfer 2023-24. Mae'n rhoi sylw i:
 - Ddatblygu'r Rhaglen Archwilio Mewnol
 - Blaenoriaethu Gwaith
 - Adnoddau
 - Dibyniaethau
 - Sicrwydd ac Adrodd
 - Perfformiad a Gwella
 - Meysydd i'w hadolygu
 - Rhaglen Waith arfaethedig 2023/24

DATBLYGU'R RHAGLEN ARCHWILIO MEWNOL

- 2.1 Yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, mae'n ofynnol i'r Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol (RhCAM) sefydlu rhaglen archwilio seiliedig ar risg i bennu blaenoriaethau'r gweithgarwch archwilio mewnol sy'n gyson ag amcanion y sefydliad.
- 2.2 Crëwyd y meysydd i roi sylw iddynt y'u hamlygir yn y Rhaglen Archwilio Mewnol drwy ystyried amcanion y Cyngor, y risgiau a nodir yng Nghofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor, asesiad risg blynyddol Archwilio Mewnol a thrafodaethau gyda rheolwyr.
- 2.3 Ymgwymerwyd ag asesiad risg blynyddol Archwilio Mewnol ochr yn ochr â'n mapio sicrwydd parhaus i ddatblygu Rhaglen Archwilio Mewnol 2023/24. Roedd hon yn cymryd i ystyriaeth:
- Ganlyniadau gwaith archwilio blaenorol (y farn archwilio ddiwethaf a'r amser ers yr archwiliad diwethaf)
 - Unrhyw newidiadau i systemau, prosesau, rheoliadau neu ddulliau cyflenwi gwasanaethau'r Cyngor.
 - Heriau newydd a'r rhai sy'n dod i'r amlwg sy'n effeithio ar y Cyngor
 - Blaenoriaethau corfforaethol o fewn Strategaeth y Cyngor
 - Perthnasedd y gyllideb
 - Prosesau rheoli risg y Cyngor gan gynnwys barn rheolwyr ar risgiau a chamau lliniaru yn eu meysydd cyfrifoldeb
 - Datganiad Llywodraethu Blynyddol
 - Ffynonellau sicrwydd allanol eraill a chanlyniadau'r sicrwydd allanol hwn
 - Y gofyniad i sicrhau bod digon o sylw i gefnogi barn archwilio flynyddol
 - Gwaith archwilio a ohiriwyd o 2022/23
- 2.4 I osgoi dyblygu gwaith, caiff y meysydd hynny y mae archwilwyr neu reoleiddwyr eraill wedi ymgymryd ag adolygiadau ynddynt neu wedi bwriadu ymgymryd ag adolygiadau ynddynt, eu diystyru o gynllun gweithredu Archwilio Mewnol y flwyddyn gyfredol.
- 2.5 Bydd Archwilio Mewnol yn asesu ei waith yn barhaus gan roi ystyriaeth i'r newidiadau yn anghenion a blaenoriaethau'r Cyngor yn rheolaidd.
- 2.6 Ailedrychir ar y Strategaeth a'r Rhaglen Archwilio Mewnol bob blwyddyn i gadarnhau blaenoriaethau cyfredol o ran cwrmpas archwilio mewnol a datblygu rhaglen archwilio mewnol weithredol am y flwyddyn.

BLAENORIAETHU GWAITH

- 3.1 Rhoddir blaenoriaeth o ran y gwaith gyda'r rhaglen Archwilio Mewnol i risgiau yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol. Bydd pob risg y'i graddir yn 'Goch' yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol yn cael ei harchwilio ar sail dreigl dros gyfnod o ddwy flynedd.
- 3.2 Bydd pob archwiliad blaenoriaeth uchel ac adolygiadau blynyddol a amlygwyd yn Asesiad Risg Archwilio Mewnol a mapio sicrwydd yn cael eu cynnal yn 2023/24.
- 3.3 Bydd pob archwiliad blaenoriaeth canolig yn cael ei adolygu'n barhaus. Gall unrhyw waith sy'n angenrheidiol er mwyn ymateb i flaenoriaethau neu risgiau newydd gael blaenoriaeth dros yr adolygiadau blaenoriaeth canolig.
- 3.4 Adroddir ar bob un i'r PLIA yn adroddiad cynnydd archwilio mewnol.
- 3.5 Lle y bo'n berthnasol o hyd, bydd y rhaglen archwilio yn cynnwys adolygiadau a ddygwyd ymlaen o raglen archwilio'r flwyddyn flaenorol a bydd unrhyw archwiliadau arferol e.e. ardystiadau grant sy'n sensitif i amser hefyd yn cael eu cynnwys, ond blaenoriaethir y gwaith yn ddibynnol ar risg.
- 3.6 Mae Archwilio Mewnol yn cynnal Map Sicrwydd sy'n cynnwys sicrwydd o ffynonellau sicrwydd eraill. Caiff y Map Sicrwydd ei ddiweddarau'n rheolaidd sy'n cadw Archwilio Mewnol yn gyfredol o ran unrhyw faterion sy'n dod i'r amlwg, a bydd yn galluogi'r gwasanaeth i roi mwy o ffocws ar ei adnoddau mewn meysydd y rhoddir y flaenoriaeth fwyaf iddynt ac sydd â'r risg fwyaf.
- 3.7 Felly, dim ond syniad y gall y rhaglen archwilio ei roi gan y gall pob gwasanaeth/system sy'n gysylltiedig â risg newid yn ystod y flwyddyn. Felly, bydd yn ofynnol adolygu'r rhaglen yn rheolaidd wrth ymateb i unrhyw ddatblygiadau a mentrau y bernir eu bod yn berthnasol.
- 3.8 Lluniwyd rhaglen 2023/24 ar gyfer y lefel bresennol o adnoddau (fel y nodir yn Rhan 4). Nid yw'r diwrnodau fesul archwiliad wedi'u cofnodi yn y rhaglen a geir yn Atodiad 1, gan y bydd diwrnodau'n cael eu neilltuo i bob archwiliad yn ddibynnol ar gwmpas a blaenoriaeth er sicrhau bod adnoddau'n cael eu dyrannu. Fodd bynnag, dyrannwyd diwrnodau dangosol i feysydd archwilio yn ôl blaenoriaeth a chwmpas y maes gwaith.

ADNODDAU

- 4.1 Cyflenwir darpariaeth Archwilio Mewnol gan y tîm mewnol yn ystod 2023/24 sy'n cynnwys chwe swyddog (gan gynnwys y RhCAM) ynghyd â rhan o amser y Swyddog Llywodraethu a'r Cynorthwydd Llywodraethu ac Archwilio (0.5 FTE ar gyfer Archwilio Mewnol).
- 4.2 Mae adnoddau llawn yn y gwasanaeth Archwilio Mewnol ar hyn o bryd. Mae hyn yn rhoi 763 diwrnod archwilio ac ystyrir bod digon o sgiliau ac arbenigedd i ddarparu ystod lawn o archwiliadau i roi sicrwydd yn eu cylch i'r PLIA ar ddigonolrwydd rheoliadau mewnol, rheoli risgiau a phrosesau llywodraethu corfforaethol sydd ar waith.
- 4.3 Ystyrir bod lefel yr adnoddau yn ddigonol i gyflenwi'r farn sicrwydd flynyddol ond gall fod angen defnyddio adnoddau allanol i gyflenwi archwiliadau TGCh mwy technegol petai gofyn am hynny.
- 4.4 Mae Archwilio Mewnol yn cwmpasu'r holl amgylchedd rheoli o fewn y Cyngor gan gynnwys y systemau ariannol a'r rhai heb fod yn ariannol. Aseswyd lefel y gofynion o ran adnoddau er sicrhau y cyflenwir gwasanaeth archwilio mewnol effeithiol ac effeithlon i'r Cyngor.

DIBYNIAETHAU

- 5.1 Mae Archwilio Mewnol yn cydnabod bod perthynas waith dda a chyfathrebu effeithiol yn allweddol wrth gyflawni ei waith mewn modd cynhyrchiol ac effeithlon. Felly, bydd Archwilio Mewnol yn ceisio gweithio a chydweithredu gyda phartneriaid mewnol ac allanol, gan gynnwys rheolwyr, Aelodau a rheoleiddwyr.
- 5.2 Bydd y Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol yn ymgynghori â rheolwyr wrth gynllunio'r archwilio a chyflwynir Strategaeth a Rhaglen Flynyddol Archwilio Mewnol i'r Grŵp Arweiniol.
- 5.3 Er mwyn rhoi barn archwilio flynyddol, rhaid i'r RhCAM dderbyn sicrwydd digonol wrth gwblhau'r Rhaglen Archwilio Mewnol yn llwyddiannus. Mae cydweithrediad gwasanaethau a swyddogion eraill y Cyngor yn hanfodol er sicrhau bod y rhaglen yn cael ei chwblhau'n llwyddiannus a phrydlon.
- 5.4 Bydd y RhCAM yn adrodd ar unrhyw amrywiannau yn y rhaglen neu risgiau posibl i gwblhau'r rhaglen Archwilio Mewnol yn llwyddiannus i'r PLIA.

SICRWYDD AC ADRODD

6.1 Caiff prif archwilydd ei benodi i bob adolygiad archwilio er mwyn cynorthwyo i ddatblygu cwmpas pob archwiliad. Gellir trafod cwmpas archwiliad gyda rheolwyr ar ddechrau'r adolygiad er sicrhau y rhoddir sylw i risgiau allweddol, i roi sicrwydd ystyrlon i'r gwasanaeth ac ychwanegu gwerth cymaint ag sy'n bosibl; neu, bydd yr adolygiad yn cael ei seilio ar fater llywodraethu, rheoli neu risg a ddaeth â'r system/gwasanaeth i sylw Archwilio Mewnol.

6.2 Caiff adroddiadau archwilio mewnol drafft eu cyhoeddi ar ddiwedd adolygiad i'w trafod gyda rheolwyr. Cyhoeddir yr adroddiadau archwilio terfynol ar ôl cytuno ar yr adroddiadau drafft ac maent yn cynnwys cynlluniau gweithredu wedi'u cwblhau sy'n rhoi sylw i unrhyw weithredu sy'n angenrheidiol o ran rheolaeth gan nodi'r rhai sy'n gyfrifol am eu gweithredu a'r amserlen. Byddant hefyd yn nodi'r sicrwydd Archwilio Mewnol a ddarparwyd. Os nad yw rheolwyr yn gallu bod yn bresennol mewn cyfarfod ymadael, cyhoeddir adroddiadau drafft yn nodi hyn a bydd camau dilynol ar unrhyw weithredu angenrheidiol, fel y bo'n briodol, ar ddyddiad yn y dyfodol.

6.3 Mae'r lefelau sicrwydd a ddefnyddir gan archwilio mewnol fel a ganlyn:

Lefel	Canllaw
Uchel	Dim camau gweithredu sylweddol neu sylfaenol yn ofynnol.
Sylweddol	Dim camau gweithredu sylfaenol yn ofynnol. Camau gweithredu sylweddol cyfyngedig.
Cymedrol	Nifer o gamau gweithredu sylweddol.
Cyfyngedig	Nifer o gamau gweithredu sylweddol/sylfaenol.

6.4 Oherwydd effeithiau parhaus y pandemig a'r argyfwng costau byw, mae'r Cyngor (fel Awdurdodau Lleol eraill) wedi bod dan rwymedigaeth frys i ddyfarnu amryw grantiau i fusnesau ac unigolion cymwys yn y Sir. Mewn sefyllfaoedd fel hyn (h.y. gweithio i brosesu cynifer o geisiadau â phosibl dros gyfnod byr o amser) y gall camgymeriadau ddigwydd yn rhwydd, ac y gall twyllwyr dreiddio iddynt yn rhwydd.

6.5 Bydd Archwilio Mewnol yn parhau i ychwanegu gwerth at waith y Cyngor drwy gefnogi'r gwasanaethau sy'n gweinyddu'r grantiau hyn. Gall Archwilio Mewnol hefyd roi cymorth (lle'n berthnasol) drwy:

- Ddarparu arweiniad ar reoliadau angenrheidiol wrth weinyddu'r grantiau;
- adolygu unrhyw geisiadau y'u amheuir o fod yn rhai twyllodrus;
- craffu rhestrau taliadau gan ddefnyddio meddalwedd dadansoddi data i wirio unrhyw amryfusedd;
- lle bo angen, adolygu sampl o geisiadau drwy wneud ymholiadau CYN talu (gan ei bod yn haws atal taliad nag adennill unrhyw arian a delir ar gam).

6.6 Seilir sicrwydd 2023/24 ar y gwaith adweithiol hwn yn ogystal ag ar adolygiadau wedi'u cynllunio a ddygwyd ymlaen neu yr ymgwymerwyd â nhw yn ystod y flwyddyn i asesu lefel sicrwydd flynyddol y Cyngor. Adroddir ar hyn, wedyn, i'r PLIA yn Adroddiad Blynyddol y RhCAM ar ddiwedd y flwyddyn, a bydd yn bwydo i Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor.

6.7 Mae'r PLIA yn derbyn adroddiadau cynnydd archwilio mewnol yn rheolaidd er gwybodaeth. Mae'r adroddiadau hyn yn nodi:

- Archwiliadau a gwblhawyd yn ystod y cyfnod ynghyd â'r farn sicrwydd a roddir ac unrhyw gamau gweithredu sylweddol a sylfaenol.
- Manylion archwiliadau a gyhoeddwyd â barn sicrwydd gyfyngedig.
- Cynnydd o ran gweithredu'r camau rheoli y cytunwyd arnynt.
- Mesur perfformiad archwiliadau mewnol yn erbyn targedau perfformiad mewnol.
- Cynnydd yn erbyn y rhaglen archwilio flynyddol.

PERFFORMIAD A GWELLA

7.1 Cyflawni cwmplas wedi'i gynllunio, cyflenwi gwasanaeth cwsmeriaid o safon a dangos effeithiolrwydd, mae'r Adran yn cydymffurfio â Chenhadaeth Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, Diffiniad o Archwilio Mewnol, y Cod Moeseg a'r Safonau fel y'u cyflwynir yn y Siarter drwy raglen sicrwydd ansawdd a gwella benodedig fel y nodir yn yr Adroddiad Blynyddol.

7.2 Adroddir ar Gynllun Gweithredu sy'n ganlyniad i hunanasesiad archwilio mewnol 2022/23 ynghyd â gwelliannau dynodedig eraill i'r PLIA ar ôl diwedd y flwyddyn a chaiff ei fonitro a'i ddiweddarau drwy gydol y flwyddyn, ac adroddir arno i'r PLIA yn rhan o'r adroddiadau cynnydd chwarterol.

7.3 Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hefyd wedi pennu targedau perfformiad ar gyfer y gwasanaeth yn seiliedig ar ddangosyddion meincnodi CIPFA.

Dangosydd	Mesur	Targed
Nifer yr archwiliadau a gwblhawyd* ¹	Nifer	-
Canran yr amser a gynlluniwyd a dreuliwyd yn cynnal archwiliadau	%	80
Canran yr HRhA* ² a ddychwelwyd	%	50
Canran y cleientiaid a ddywedodd eu bod o leiaf 'yn fodlon'	%	95
Canran y camau gweithredu a dderbyniwyd o'u cymharu â'r rheini a wnaed	%	95
Canran yr archwiliadau a gwblhawyd o fewn y cyfnod arfaethedig	%	80
Nifer y diwrnodau rhwng diwedd archwiliad a chyhoeddi adroddiad drafft ar gyfartaledd	Diwrnodau	10
Nifer y diwrnodau rhwng cynnal y cyfarfod terfynol a chyhoeddi'r adroddiad terfynol ar gyfartaledd	Diwrnodau	5

NODIADAU:

- 1 Dim targed wedi'i bennu - er gwybodaeth yn unig
- 2 Holiaduron Rheoli Ansawdd

MEYSYDD I'W HADOLYGU 2023/24

8.1 Nodwyd y canlynol yn brif feysydd gwaith ar gyfer rhaglen archwilio dros dro 2023/24:

Cofrestr Risgiau Corfforaethol

8.2 Rhoddir blaenoriaeth i roi sicrwydd ar bob risg y'i graddir yn 'Goch' yn y Gofrestr Risgiau Corfforaethol ar sail dreigl dros gyfnod o ddwy flynedd. Eleni, blaenoriaethir y sylw ar risg RO05 Cynllun Ariannol Tymor Canolig, RO19 Y Newid yn yr Hinsawdd ac Erydu Arfordirol/Llifogydd, RO20 Gwywiad Coed Ynn ac RO21 Ffosffadau.

Gwaith Asesu Risg (Mapio Sicrwydd)

8.3 Bydd Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiadau ar wasanaethau, systemau a gweithdrefnau yn unol â'r asesiad risg a mapio sicrwydd a wnaed a/neu ofyniad gwasanaeth a fydd yn cynnwys gwaith ar Lywodraethu Gwybodaeth a Recriwtio a Chadw.

Rheoli Risg

8.4 Mae gan Archwilio Mewnol rôl bwysig wrth asesu cydymffurfiaeth gwasanaethau ag arferion da o ran rheoli risgiau a digonolrwydd y rheoliadau sydd ar waith i liniaru risgiau. Mae Archwilio Mewnol hefyd yn cefnogi'r protocolau rheoli risgiau corfforaethol drwy gynnal adolygiadau cyfnodol o'r broses, a'r Gofrestr Risgiau.

Gwaith Gwrth-dwyll (gan gynnwys NFI)

8.5 Bydd Archwilio Mewnol yn parhau i gyfranogi yn ymarfer y Fenter Twyll Genedlaethol (NFI) sy'n paru data ar draws sefydliadau a systemau i gynorthwyo cyrff cyhoeddus i adnabod hawliadau a thrafodion twyllodrus neu anghywir/gwallus.

Caiff hyn ei gyflenwi drwy adolygiadau paru data gan ddefnyddio'r system feddalwedd Active Data, a gwaith gwrth-dwyll arall fel:

- Ymgymryd ag ymchwiliadau i adroddiadau ar dorri rheoliadau'r Cyngor neu weithgarwch troseddol h.y. twyll yn erbyn y Cyngor.
- Ymchwilio i adroddiadau gan staff neu rywrai eraill sy'n ymwneud â gweithgareddau ar ran y Cyngor, ac aelodau o'r cyhoedd, ynghylch achosion o dorri rheolau neu reoliadau posibl, camymddwyn neu gam-drin twyllodrus o awdurdod.
- Cyfeirio amheuaeth ynghylch gweithgarwch troseddol i'r heddlu, yn unol â'r Polisi Llygredd a Gwrth-dwyll a'r Cynllun Ymateb i Dwyll.

Archwiliadau Rheoli Allweddol

8.6 Mae effeithiolrwydd rheoliadau a rheoli risgiau o fewn systemau ariannol allweddol y Cyngor yn parhau yn rhan greiddiol o waith Archwilio Mewnol. Mae hyn yn bwysig er mwyn rhoi sicrwydd i'r Cyngor ac, os yw'n berthnasol, i lywio gwaith Archwilio Cymru. Mae'r rhain yn awr yn cael eu cynnal ar gylch tair blynedd fel rheol, fel y cytunwyd gydag Archwilio Cymru. Fodd bynnag, gwnaed profion ar yr holl systemau yn ystod 2021/22 a 2022/23. Mae'r archwiliadau yn awr wedi'u cwblhau neu dan adolygiad ac yn cael eu cwblhau yn 2023/24.

Moeseg

8.7 Bydd Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiadau llywodraethu ar y diwylliant moesegol o fewn y Cyngor gan gynnwys y Cod Ymddygiad a Datgan Buddiannau.

Archwiliad TGCh

8.8 Yn ogystal â rhoi sicrwydd ynghylch asesiadau allanol o TGCh bydd Archwilio Mewnol, os yw'n bosibl, yn cychwyn ar ei asesiadau ei hun ar sail yr hyfforddiant archwilio TGCh a dderbyniwyd.

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021; Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)

8.9 Rôl Archwilio Mewnol yw adolygu'r prosesau sy'n ymwneud â sefydlu'r deddfau yng ngweithdrefnau'r Cyngor.

Grantiau

8.10 Bydd Archwilio Mewnol yn parhau i adolygu grantiau a dderbynnir lle nad oes sicrwydd gan Archwilio Mewnol neu lle y bo pryderon ynghylch y rheoliadau gweithredu yn y trefniadau prosesu. Rhoddir sicrwydd hefyd ar gydymffurfiaeth â thelerau ac amodau, pan ofynnir amdano.

Trefniadau Llywodraethu Corfforaethol

8.11 Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i ddangos fod ganddo'r trefniadau llywodraethu corfforaethol angenrheidiol ar waith i berfformio'n effeithiol. Mae Archwilio Mewnol yn cefnogi ac adolygu'r fframwaith llywodraethu corfforaethol ac mae'n rhoi sicrwydd ei fod yn gweithredu'n effeithiol drwy fynd i'r gweithdai ar y cyd i swyddogion/Aelodau a chynnal adolygiadau archwilio.

Prosiectau Newydd

8.12 Dylai holl brosiectau'r Cyngor gael eu darparu mewn modd gorfforaethol gyson. Mae Archwilio Mewnol yn cefnogi'r gofyniad hwn drwy fynd i gyfarfodydd y paneli rheoli prosiectau corfforaethol a chynnal adolygiadau archwilio.

Gweithdai Rheolwyr Corfforaethol a Chymorth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

8.13 Dylai unrhyw newidiadau corfforaethol gyflawni ei nodau a'i amcanion penodedig. Mae Archwilio Mewnol yn cefnogi'r gofyniad hwn drwy gynnal adolygiadau archwilio a sicrhau y gwireddir gwerth ychwanegol. Mae hyn yn cynnwys cefnogi gwaith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Gwaith Adweithiol ac Ymgynghoriaeth

8.14 Yn ychwanegol at y gwasanaeth sicrwydd wedi'i gynllunio a ddarperir, bydd Archwilio Mewnol yn darparu adolygiadau ar sail adweithiol os daw risgiau i'r amlwg yn ystod y flwyddyn. Bydd Archwilio Mewnol hefyd yn cynnig cyngor a chyfarwyddyd i swyddogion mewn perthynas ag ystod o faterion gan gynnwys cydymffurfiaeth â pholisïau, gofynion rheolaeth fewnol ac ati.

RHAGLEN WAITH ARFAETHEDIG 2023/24

9.1 Ynghlwm, yn Atodiad 1, mae'r rhaglen archwilio mewnol gychwynnol sy'n nodi'n benodol y gwaith i'w gyflawni i'r Cyngor yn ystod 2023/24. Mae'r rhaglen yn seiliedig ar risg a neilltuir nifer o ddiwrnodau i bob un o'r meysydd gwaith allweddol. Mae'r rhaglen hefyd yn cynnwys nifer y diwrnodau a ddyrennir yn y rhaglen i waith adweithiol wedi'i asesu o ran risg.

9.2 Bydd y Rheolwr Corfforaethol, Archwilio Mewnol a/neu Archwilio Mewnol yn adrodd ar gynnydd yn chwarterol ac yn hysbysu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar unwaith os yw'n amau y bydd unrhyw effaith ar adnoddau yn debygol o gael effaith andwyol ar y farn archwilio.

ATODIAD I

Maes Archwilio	Math o Archwiliad	Diwrnodau wedi'u cynllunio
Archwiliadau'r Gofrestr Risgiau	Sicrwydd	200
<ul style="list-style-type: none"> • RO04 Parhad Busnes • <u>RO05 Strategaeth Ariannol y Tymor Canolig</u> • RO06 Rhaglen Gydol Oed a Lles • RO15 Cefnogi Busnesau Bwyd Lleol, Cynnal Diogelwch • RO17 Diogelu • <u>RO19 Y Newid yn yr Hinsawdd</u> • <u>RO20 Gwywiad Coed Ynn</u> • <u>RO21 Ffosffadau</u> • RO22 Recriwtio a Chadw 		
Gwaith Asesu Risg - archwiliadau a nodwyd o asesiad risg Archwilio Mewnol a Mapio Sicrwydd	Sicrwydd / System	160
Archwiliadau Adweithiol	Adweithiol	100
Rheoli Risg	Sicrwydd	20
Camau Dilydol ar Weithgarwch Rheoli	Camau Dilydol	40
Gwrth-dwyll (gan gynnwys y Fenter Twyll Genedlaethol)	Gwrth-dwyll	55
Rheolaethau Allweddol - rhaglen dreigl	RhA	30
Moeseg	Gwrth-dwyll	20
Archwiliad TGCh	TGCh	20
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	System	30
Grantiau	Grant	20

Archwiliadau Anrhydeddus	Anrhydeddus	10
Archwiliadau Cyfrifon Blynyddol	Cyfrifon	5
Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021	Sicrwydd	10
Llywodraethu Corfforaethol a Phrosiectau	Llywodraethu	33
Rheoli Corfforaethol / Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	Sicrwydd	10
Cyfanswm diwrnodau		763

A Jenkins, Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol

8 Chwefror 2023